

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук, старшого викладача

Просенюк Анжели Іванівни на дисертаційну роботу

Тесленко Світлани Олегівни

з теми **«Національно-патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами художньо-мовленнєвої діяльності»**,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.08 – дошкільна педагогіка

Актуальність дисертаційного дослідження Тесленко Світлани Олегівни зумовлена новими вимогами радикальних змін в освітньому процесі, використанням новітніх технологій, форм і методів навчання, що сприяли б реалізації інтелектуально-духовного потенціалу майбутніх громадян України, починаючи з дошкільного віку, адже, чим раніше розпочинається національно-патріотичне виховання майбутнього громадянина України, тим ефективніше відбувається становлення його особистості, свідомого та активного члена українського суспільства.

У зв'язку з актуалізацією проблеми національно-патріотичного виховання вчені долучилися до культурних фондів, які можуть збагатити та оптимізувати виховний процес національно-патріотичного спрямування. Водночас аналіз наукового фонду із проблеми засвідчив відсутність досліджень з національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку саме засобами художньо-мовленнєвої діяльності.

Посилення актуальності проблеми національно-патріотичного виховання зумовлена низкою суперечностей між:

- сучасними вимогами до національно - патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку та реальним станом її виховання;

- потенціальними можливостями художньо - мовленнєвої діяльності і недостатньою практичною реалізацією різних її видів (літературно-мовленнєвої, зображувально-мовленнєвої, музично-мовленнєвої, театральнo-мовленнєвої) у національно- патріотичному вихованні дітей старшого дошкільного віку;

- домінуванням традиційних методів і форм у національно-патріотичному вихованні дітей старшого дошкільного віку й необхідністю використання сучасних інтерактивних технологій в означеному процесі.

Отже, з огляду на вищезазначене, актуальність теми дисертаційної роботи Тесленко Світлани Олегівни **«Національно-патріотичне виховання**

дітей старшого дошкільного віку засобами художньо-мовленнєвої діяльності» сумнівів не викликає.

Всебічне вивчення проблеми, ступеня її розробленості дозволило автору здійснити добір методології відповідно до мети, об'єкта, предмета й завдань дослідження, застосувати необхідний комплекс методів (теоретичних, емпіричних, статистичних) та здійснити обґрунтування результатів експерименту.

Дисертаційна робота виконана в межах планових наукових тем кафедри дошкільної освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського «Теоретико-методичні засади формування творчої особистості дітей старшого дошкільного віку в різних видах діяльності» (реєстраційний №0114U002134) та «Теоретико-методичні засади формування готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в Новій українській школі» (реєстраційний №0019 U000596).

Наукова новизна та достовірність наукових положень дисертаційної роботи полягає в тому, що вперше визначено сутність феномена «національно-патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами художньо-мовленнєвої діяльності»; науково обґрунтовано педагогічні умови національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами художньо-мовленнєвої діяльності; схарактеризовано рівні національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку (достатній, задовільний, низький); розроблено модель національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами художньо-мовленнєвої діяльності. Набули подальшого розвитку теорія і методика національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку .

Достовірність результатів дослідження підтверджується теоретичною обґрунтованістю вихідних положень дисертації; якісним і кількісним аналізом фактичних результатів констатувального й прикінцевого етапів експерименту; вибором умотивованих методів дослідження; практичною апробацією результатів експериментального навчання.

Значення отриманих дослідницьких результатів для науки і практики в царині дошкільної освіти пояснюється успішною апробацією запропонованої методики національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами художньо-мовленнєвої діяльності, що засвідчена вельми потужною базою дослідження: заклади дошкільної освіти м. Миколаєва: №17 (акт від 15.12.2020р.), №144 (акт від 10.06.2020 р.), №140 (акт від 05.06.2020 р.), №20 «Юний чорноморець» (акт від 07.12.2020 р.), заклад дошкільної освіти м. Одеси «ясла-садок» № 264 (акт №153/01-15 від

21.12.2020 р.), ясла садок № 10 «Кристалик» м. Бахмута Донецької області (акт про впровадження від 30.05.2019 р.), заклад дошкільної освіти №15 м. Умані (акт від 23.12.2020 р.), комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад» (ясла-садок) № 6 комбінованого типу» Криворізької міської ради (акт про впровадження від 23.12.2020 р.).

Обґрунтованість наукових положень і рекомендацій

Основні положення та результати дисертаційного дослідження висвітлено в 22 одноосібних наукових працях, із них 9 статей у фахових виданнях України, 4 – у зарубіжних наукових періодичних виданнях, 7 – апробаційного характеру, 1 розділ в колективній монографії, 2 – додатково відображають результати дослідження.

Грунтовне опрацювання дисертанткою наукових бібліотечних фондів (288 найменувань), із них 7 – іноземними мовами сприяло висвітленню науково-методичних засад досліджуваної проблеми.

Вибір такої важливої та особливо гострої наразі теми, відповідає освітнім потребам нової генерації та вимогам часу, оскільки без минулого немає сьогодення й майбуття. Отже, цілком логічно, що дисертантка звернулася до історичних джерел та здійснила історичний екскурс національно-патріотичного виховання особистості на засновничих засадах, концепціях класиків вітчизняної педагогіки, а також наукових предикатах учених і педагогів сьогодення щодо значущості й особливої ролі рідної мови в розбудові національної системи виховання, оскільки національне виховання розглянуто як формування гармонійно розвиненої, високоосвіченої, соціально активної й свідомої людини із залученням її до глибинних пластів національної культури.

Виклад теоретичної частини дослідження свідчить про здійснений ґрунтовний аналіз наукових джерел з проблеми національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку. Дисертанткою було з'ясовано джерельну базу з означеної теми та систематизовано її за напрямками: схарактеризовано сутність і структуру основних понять дослідження; розкрито теоретичні й методичні засади національно-патріотичного виховання; здійснено психолого-педагогічне обґрунтування національно-патріотичного виховання підростаючого покоління; розглянуто й проаналізовано дотичні поняття з досліджуваної проблеми.

У дисертаційному дослідженні здобувачкою всебічно висвітлено проблему національно-патріотичного виховання у науковому дискурсі. Очевидно, що в результаті аналізу наукових студіювань дисертантка Тесленко С.О. розглядає поняття «патріотизм» через синтез якостей:

духовно-етичних, громадянських, світоглядних, смислових, почуттєво-ціннісних.

Варто зазначити, що серед конструктів дисертаційного дослідження має місце озвучене дисертанткою її бачення результатів національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку – національно-патріотична вихованість та її характеристики, що свідчить про чітко поставлену освітню мету, усвідомленість, дієвість і цілеспрямованість дослідниці Тесленко С. О. у її досягненні.

Також дослідницею описано й доведено позитивний і конструктивний вплив художньо-мовленнєвої діяльності на національно-патріотичне виховання дітей дошкільного віку.

Цінним доробком виконаної наукової праці є здійснений дисертанткою аналіз сучасного стану національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку у практиці закладів дошкільної освіти – аналіз чинних державних та парціальних програм. Також подано інформацію щодо шляхів і засобів національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку з урахуванням потужної виховної бази у культурному надбанні українського народу, досліджено методичне спрямування та аналіз планів освітнього процесу в закладах дошкільної освіти з питання, що досліджувалося.

Висновки з цього етапу роботи здійснено дисертанткою повно та змістовно. Чітко та з наявною аргументацією озвучена позиція, мета предметності освітнього процесу національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного засобами художньо-мовленнєвої діяльності в закладах дошкільної освіти.

До позитиву дисертаційного дослідження також відносимо його практичну значущість: розроблена й упроваджена методика національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами художньо-мовленнєвої діяльності.

Слугує на увагу впровадження дисертанткою методів і прийомів на етапі створення реальних емоційно збагачених життєвих ситуацій, що дало дітям змогу виявляти свої патріотичні почуття, серед яких виокремлено моделювання проблемних ситуацій. Особливої уваги заслуговують запропоновані Світлою Олегівною ситуації вибору, а також ігри - стратегії, що спонукало вихованців до прояву волевиявлення, свободи свідомої особистості, патріота української соборності, активного громадянина-українотворця. Також позитивного науково-методичного схвалення заслуговують розроблені та запропоновані дисертанткою ситуації

оцінки, що відповідають віковим особливостям та психологічним новоутворенням дітей старшого дошкільного віку.

Слід відзначити, що в роботі впроваджено інноваційні технології у процес національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку, зокрема педагогіка мистецтва, інформаційно-комунікативні технології, STREAM-технології, що сприяло формуванню елементів національно-патріотичної свідомості особистості як важливого складника цього процесу. Використання інновацій становить інформаційну, методичну та мотиваційну цінність для вихователів й може слугувати інструментом для методистів закладів дошкільної освіти в умовах модернізації дошкільної освіти. На особливу увагу заслуговує розроблена здобувачкою С. О. Тесленко парціальна програма «Виховуємо патріота змалку», до кожного блоку якої представлено тематичні словнички, інтелектуальні карти-схеми, мнемотаблиці до художніх творів. Запропоновані дослідницею змістовні конспекти занять, дидактичні ігри національно-патріотичного спрямування, віртуальні подорожі різними містами й селами України, гостини до відомих українських митців та інші цікаві форми роботи, що спрямовані на досягнення мети дисертаційного дослідження.

Висновки до кожного розділу та загальні висновки достовірні й апробовані в наукових публікаціях. Автореферат відображає зміст дисертації.

Зазначене дозволяє стверджувати, що представлене С. О. Тесленко дослідження має вагоме теоретичне і практичне значення для національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами художньо-мовленнєвої діяльності, доцільно використовуючи культурні здобутки українського народу.

Водночас висловлюємо окремі дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації:

1. На сторінці 18 йдеться про те, що художньо-мовленнєва діяльність сприяє формуванню художнього мислення і творчих здібностей, однак у п. 2.2 (стор.187) при розкритті алгоритму дослідницьких дій відправною точкою реалізації моделі і методики національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами художньо-мовленнєвої діяльності дисертанткою визнано попереднє розглядання наочного супроводу. У зв'язку з цим виникає необхідність уточнити якого саме наочного супроводу і яке він має відношення до художньо-мовленнєвої діяльності, а також висловити варіативну думку про доцільність розглядання наочного супроводу після набуття знань дітей за змістом художніх творів, аби не завадити розвитку їхнього образного мислення.

2. У п. 2.1 (стор. 144) у визначенні критеріального апарату національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку зазначено такий показник як «гордість за бойові та трудові подвиги українського народу» за емоційно-почуттєвим критерієм. Водночас у п. 2.1 (стор. 162) у якісних характеристиках діагностувальних завдань за цим показником неодноразово використовується вираз «позитивне емоційно-почуттєве ставлення», зокрема до бойових дій. Виникає запитання: які саме почуття виникають у дітей, позитивні чи негативні?

Оскільки, як відомо, бойові дії передбачають високу ймовірність прояву суворості, тривожності, в певній мірі, агресивності протидієвих сторін, перебіг цих подій часто протікає на тлі непримиренності, та навіть люті, гніву й страху. З огляду на це, було б доречним вираз «позитивні емоції» в цьому контексті замінити на словосполучення «адекватні емоції» або «релевантні емоції» для прояву відповідного емоційного відгуку на вельми неоднозначні переживання персонажів у воєнні години, щоб не нашкодити психічному здоров'ю дітей.

3. Виникає і таке запитання: які саме художні твори, зокрема українських письменників, було використано в експериментальній роботі для:

- а) національного;
- б) патріотичного;
- в) національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

4. У тексті дисертації зазначено, що Вами було проведено тематичні збори для батьків з теми «Азбука національного виховання», що, безумовно, заслуговує схвалення і водночас вимагає пояснення, що ж саме передбачає «Азбука національного виховання», а де ж патріотичне?

5. На сторінках 174 (четвертий абзац) та 175 (другий абзац) є незначні граматичні та синтаксичні недоречності й похибки.

Водночас вважаємо, що вказані зауваження та побажання мають дискусійний характер та не знижують загальної позитивної оцінки дослідження Тесленко Світлани Олегівни.

Висновок. На основі вивчення дисертаційної роботи С. О. Тесленко висловлюємо думку про те, що дисертація є самостійним і завершеним науковим педагогічним дослідженням. За характером викладу фактичного матеріалу, ступенем його кількісного та якісного аналізу, рівнями новизни та значущості результатів дослідження для педагогічної науки і практики, обґрунтованості висновків дисертаційна робота «Національно-патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами художньо-мовленнєвої

діяльності» відповідає Порядку присудження наукових ступенів, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567 (зі змінами), а її авторка – Тесленко Світлана Олегівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.08 – дошкільна педагогіка.

Офіційний опонент:

старший викладач кафедри теорії
та методики дошкільної освіти
кандидат педагогічних наук

А. І. Просенюк

